

Karl Barth

SKUPNOST KRISTJANOV IN SKUPNOST DRŽAVLJANOV

1.

S skupnostjo kristjanov razumemo to, kar sicer poimenujemo kot cerkev, s skupnostjo državljanov to, kar se pojmuje kot država.¹ Uporaba pojma skupnosti za obe entiteti lahko najboljše in že vnaprej nakaže pozitiven odnos in povezanost med državo in cerkvijo. S podobnim namenom je nekoč že Avguštin pri obravnavi iste teme govoril o *civitas coelestis* in *civitas terrena* [nebeškem in zemeljskem mestu], Zwingli pa o Božji in človeški pravičnosti. Mimo tega naj dvojna uporaba pojma »skupnosti« vnaprej opozori, da v »cerkvi« in »državi« nimamo opraviti le in predvsem z institucijami in uradi, temveč z ljudmi, ki so se zaradi skupnih nalog in njihove obdelave združili. Interpretacija besede »cerkev« s pomočjo »skupnosti« je v zadnjih desetletjih upravičeno spet postala poznana in običajna. Nasproti »skupnosti kristjanov« postavljeni helvetizem »skupnosti državljanov« [*Bürgergemeinde*] – v švicarski vasi

- 1 Nemški naslov razprave se glasi: »*Christengemeinde und Bürgergemeinde*«. Skupni izraz *Gemeinde* pomeni (in se običajno prevaja kot) »občina« (*Kirchengemeinde* na primer kot »cerkvena občina«), »skupnost«, »občestvo«. Za »skupnost/občestvo« se uporablja v nemščini sicer predvsem beseda *Gemeinschaft* (tudi za sociološko pojmovno razlikovanje od »družbe«/*Gesellschaft*). V slovenskih protestantskih cerkvah, posebej evangeličanskih/luterskih, se pod vplivom nemščine – tudi Trubar – za skupnost vernikov občasno še uporablja izraz »gmajna«. (Besedo tudi sicer pozna in uporablja slovenski ljudski jezik za poimenovanje neobdelanega *skupnega* prostora za pašo). Velja tudi na tem mestu omeniti, da Trubar v *Cerkovni ordningi* (1564) za cerkev kot »skupnost« (vernikov) uporabi tudi izraz »tovarištvo« (»vletim *touarish-tui*«). V sledečem slovenskem prevodu prevajamo *Gemeinde* (skoraj) dosledno kot »skupnost«, le včasih kot »občestvo«. »Skupnost kristjanov« in »skupnost državljanov« včasih nadomestimo s »krščansko skupnostjo« in »državljanško skupnostjo« v istem pomenu. (Op. prev.)

pogosto zaseda v istem prostoru in večkrat v isti osebni sestavi skupnost prebivalcev enkrat kot skupnost državljanov in drugič kot skupnost vernikov – naj bi kristjane spominjal, da tudi zunaj njihovega kroga od nekdanj in tudi danes obstoji država, to je politična skupnost.

»Skupnost kristjanov« (cerkev) je skupnost tistih ljudi nekega kraja, neke dežele, ki so kot kristjani posebej poklicani s spoznanjem Jezusa in pripadnosti njemu. Smisel in smoter te (i)zbranosti (*ekklesia*) je skupno življenje teh ljudi v enem, svetem Duhu, to pomeni v poslušnosti Božji besedi v Jezusu Kristusu, ki so jo vsi že slišali, a so jo vsi potrebni in željni slišati ponovno; besedi, ki so jo zavezani posredovati naprej; njihovo življenje je življenje udov telesa, katerega glava je Kristus.

Življenje skupnosti kristjanov se navznoter kaže kot ena vera, ena ljubezen, eno upanje, ki prežema in giblje vse njene ude, navzven pa kot skupna veroizpoved, ki jo vsi sprejemajo kot svojo skupno sprejeto in izvajano odgovornost za oznanjanje imena Jezusa Kristusa vsem ljudem, kot svojo skupno izvajano molitev in skupno izražano hvaležnost. S tem in v tem je vsaka posamezna skupnost kristjanov kot taka ekumenska/katoliška, to pomeni solidarna s skupnostmi kristjanov vseh drugih krajev in dežel.

»Skupnost državljanov« (država) je skupnost vseh ljudi nekega kraja, neke dežele, ki/če sobivajo pod enim pravnim redom, ki je za vsakega in za vse veljaven in zavezujoč na enak način, pravnim redom, ki je zaščiten in izvajan s (pri)silo. Stvar, smisel in smoter tega sobivanja (stvar *polisa*, politična naloga) je zagotavljanje tako zamejene, relativne, (za)časne svobode posameznikov in zunanjega, relativnega in (za)časnega miru njihove skupnosti ter tako tudi zagotavljanje zunanje, relativne,časne humanosti njihovega posamičnega in skupnega življenja. Vse to je zagotovljeno s tremi bistvenimi institucijami: z zakonodajo, ki zakoliči za vse veljavni pravni red, z vlado in upravo, ki ga praktično izvajata in s sodno institucijo, ki razsoja v primerih sporov in dvomov o njegovem dosegu.

2.

Če motrimo skupnost državljanov z vidika skupnosti kristjanov, nam najprej pade v oči, da v njej niso (več) le kristjani, temveč da sobivajo z njimi tudi nekristjani ali dvomljivi kristjani. Skupnost državljanov

zajema namreč vse ljudi nekega področja. Tako in zato nima nobene skupne zavesti o svojem odnosu do Boga. Taka zavest zato ne more biti element skupno vzpostavljenega in veljavnega pravnega reda. Zato se ta skupnost v svojih zadevah ne more sklicevati ne na Božjo besedo ne na Božjega duha. Skupnost državljanov je duhovno slepa in nevedna. Kot taka nima ne vere ne ljubezni ne upanja. Nima nobene veroizpovedi in nobenega poslanstva. V njej se ne moli in v njej nismo med seboj bratje in sestre. V njej se lahko le vprašuje, kot je vprašal Pilat: »Kaj je resnica?«, kajti vsak odgovor na to vprašanje bi namreč ukinil njeno predpostavko. »Toleranca« je v »religioznih« zadevah – »religija« je tu zadnja beseda za oznako te druge stvari – njena zadnja/končna svoboda.² Prav zato ima skupnost državljanov le zunanje, le relativne, le začasne naloge in cilje. Prav zato ima – in je s tem tudi obremenjena in skažena – nekaj, kar skupnost kristjanov po svojem bistvu lahko pogreša: fizično moč, orožje, s katerim se lahko v svojih zadevah proti vsem uveljavi z grožnjo in uporabo sile. Zato pa skupnosti državljanov manjka nekaj, kar je za skupnost kristjanov bistveno: ekumenska širina in svoboda. *Polis* ima zidove. Vsekakor vse do danes faktično obstoje vedno le bolj ali manj določno medsebojno razmejene lokalne, regionalne, nacionalne skupnosti državljanov (države), ki kot take medsebojno tekmujejo in se spopadajo. In prav zato je skupnost državljanov vedno v nevarnosti, da samo sebe in svoj pravni red ali zanemari ali absolutizira in tako ali drugače samo sebe razruši in ukine. Če opazujemo državo s strani cerkve, ne moremo, da ne bi videli, kako so v tej drugi »skupnosti« ljudje skupaj na veliko šibkejši, bolj reven in bolj ogrožen način.

3.

Ne bi bilo pa priporočljivo, da se predolgo zadržimo pri tej ugotovitvi. Po 5. tezi *Barmenske teološke izjave* (1934)³ zadevajo v »še neodre-

2 Vzporedna, sočasna švicarska objava predavanja (Evangelischer Verlag, Zürich 1946) ima tu namesto besede *svoboda* (Freiheit) besedo *modrost* (Weisheit).

3 Glej prevod *Barmenske teološke izjave* (»Barmenskih tez«) v okviru članka Leona Novaka »Izpovedujoča Cerkev, Bekennende Kirche«, *Stati inu obstatu* 9, št.17-18 (2013): 2008–2016 (gl. 210–213). *Barmenska izjava* je bila prevedena in objavljena tudi v *Poligrafi* 6, št. 21-22 (2001): 155–159 (protestantizmu posvečena tematska številka revije). (Op. prev.)

šenem svetu« problemi, ki pestijo državo, tako ali drugače tudi cerkev. Tudi v njej ni mogoče jasno razlikovati kristjane in nekristjane, prave in drugačne kristjane. Ali ni sodeloval pri Gospodovi večerji tudi Juda, izdajalec? Zavest o Bogu je eno, biti v Božjem je nekaj drugega. Krščanska skupnost prav tako ne more razpolagati z Božjo besedo in duhom, kot to ne more skupnost državljanov. Njena veroizpoved lahko okameni in se izprazni, ljubezen ohladi in upanje usahne, njeno sporočilo zablodi ali povsem onemi, njena molitev in zahvala Bogu postane gola zunanost, njena občestvenost postane plitva in razpade. Tudi cerkvena skupnost vere, upanja, ljubezni ne more »imeti«, posedovati. Obstajajo mrtve cerkve in žal jih nikjer ni težko najti. In če se je cerkev praviloma odrekla uporabi fizične sile in torej ni prelivala krvi, je bilo temu tako marsikdaj le zato, ker za kaj takega ni imela možnosti: boja za pozicije moči v njenem prostoru vsekakor nikdar ni manjkalo. Vedno so bili in so še vedno poleg drugih globalnih centrifugalnih dejavnikov v njej navzoče tudi krajevne, regionalne in nacionalne razlike, ki ob preveč šibkih centripetalnih silah tako ogrožajo medsebojno enotnost krščanskih skupnosti, da je zaželeno in nujno posebno »ekumensko gibanje«. Nobenega razloga torej ni, da bi iz skupnosti kristjanov preveč zviška gledali na skupnost državljanov.

4.

Še pomembnejši pa je pozitiven odnos, ki izhaja iz dejstva, da so konstitutivne sestavine skupnosti državljanov lastne in nepogrešljive tudi skupnosti kristjanov. Ime in pojem *ekklesia* je izposojenka iz političnega področja. Tudi skupnost kristjanov živi in deluje v okviru pravnega reda, ki obvezuje vse člane (»ude«), »cerkvenega prava«; ta sicer ne more biti sam sebi namen, ga pa skupnost kristjanov vendarle mora vzpostaviti kot »znak Kristusovega gospostva« (A. de Quervain, *Kirche, Volk und Staat*, 1945, str. 158). Tudi skupnost kristjanov vedno in povsod obstaja kot *politeia* z opredeljenimi avtoritetami in uradi, družbenimi oblikami in delitvijo dela. To kar je regulativa, eksekutiva in justica v življenju države, ima svoje razvidne vzporednice tudi v cerkvenem življenju, pa naj so še tako duhovno zamišljene in utemeljene, še tako svobodno in gibljivo oblikovane.

In če skupnost kristjanov ne zajema vseh ljudi, ampak le kristjane – ki se kot taki priznavajo in bolj ali manj resno to tudi želijo biti – je vendarle usmerjena k vsem ljudem, saj je bila ustanovljena kot »luč sveta«. Vsem ljudem izpoveduje, vsem je bilo namenjeno poslanstvo/sporočilo [*Botschaft*], ki ji je bilo naloženo. Nič manj kot za skupnost državljanov je tudi zanjo smisel obstoja v služenju vsemu ljudstvu na ožjem ali širšem področju kraja, dežele. V 2 *Tim*, 2,1–7 beremo, da je Bogu prav in všeč, če kristjani kot taki živijo mirno in tiho, častno in Bogu všečno, a da hoče, da bi bilo pomagano vsem ljudem in da bi vsi prišli do spoznanja resnice ter da zato kristjani molijo za vse ljudi in še posebej za »kralje«, to je za tiste, ki so v državi nosilci posebne odgovornosti. Krščanska skupnost tudi v skupnosti državljanov ne obstaja kot nepolitična, ampak kot politična. K temu je treba dodati, da predmet obljube in upanja, v katerem ima skupnost kristjanov svoj večni cilj, po *Novi zavezi* nesporno ni večna cerkev, temveč od Boga vzpostavljeno, z neba prihajajoče mesto (*polis*); v njegovi svetlobi bodo stopali narodi in vanj bodo zemeljski kralji prinašali svoj sijaj (Raz. 21,2–24). Večni cilj je nebeška *politeuma* (Flp 3,20) – Božja *basileia* [*kraljestvo*] – vse to po sodniški odločitvi kralja Jezusa na njegovem prestolu (Mt 25,31). Izhajajoč iz tega smemo in moramo govoriti o odločilni visoko politični pomembnosti obstoja skupnosti kristjanov.

5.

Hkrati pa prav skupnost kristjanov ve, da je obstoj skupnosti državljanov nujen, ve namreč, da vsi ljudje (kristjani in ne kristjani) potrebujejo »kralja«, potrebujejo zunanji relativni in začasni pravni red, zaščiten z avtoriteto in prisilo. Ve, da je njegova prava izrecna in končna podoba večno Božje kraljestvo in večna pravičnost njegove milosti, hvali pa Boga za to, da ima ta v »še neodrešenem svetu« tudi zunanjo, relativno, začasno postavo, v kateri je lahko skupnost kristjanov veljavna in dejavna tudi ob nepopolnem in zamegljenem spoznanju Jezusa Kristusa ali celo brez njega. Ta zunanja, relativna, začasna, toda zato še ne veljavna in neučinkovita, postavitve pravnega reda je ravno skupnost državljanov. Skupnost kristjanov – in v vsej resnosti samo ona – ve za to nujnost. Ve namreč – v tem, ko ve za Božje kraljestvo in milost – za človekov napuh

in njegove naravnost razdiralne posledice. Ve namreč, kako nevaren je človek samemu sebi, pozna ga kot grešnika, to je kot bitje, ki je vedno pripravljeno odpreti zapornice, skozi katere – če niso branjene – vdre kaos, nič in konča njegov čas. Čas, ki je človeku dan, lahko skupnost kristjanov razume le kot »čas milosti« v dvojnem pomenu: kot čas, ki mu je bil dan zato, da spozna in sprejme Božjo milost, in kot čas, ki mu je bil dan po Božji milosti prav za to. Ona sama, krščanska skupnost, obstaja v tem ljudem danem času v prostoru, v katerem je človeško (za)časno življenje še vedno zaščiteno pred kaosom – čeprav bi njegov vdor sam po sebi bil že davno na dnevnem redu. Vidno sredstvo te zaščite spoznava v obstoju skupnosti državljanov, v dejstvu državi lastnega prizadevanja za zunanje, relativno, začasno humaniziranje človeškega bivanja s preprečevanjem najslabšega; zaščita je zagotovljena s tem, da za vse obstaja politični red, v katerem bodo – naj vsak pogleda, kje stoji! – zli kaznovani in dobri nagrajani. (Ta red potrebujejo kristjani in nekristjani, kajti za človeka nevarni napuh je živ pri enih in pri drugih!) Ve, da brez pravnega reda državljanske skupnosti tudi krščanskega reda ne bi bilo. Ve in zahvaljuje se Bogu, da sme obstajati v varstvu državljanske skupnosti (primerjaj O. Cullmann, *Königsherrschaft Christi und Kirche in Neuen Testament*, 1941).

6.

Ko to ve, spoznava v obstoju skupnosti državljanov – ne glede na krščanskost ali nekrščanskost njenih pripadnikov in funkcionarjev in tudi ne glede na njeno posebno postavitev in dejanskost – prav tako kot v svojem lastnem obstoju, delovanje Božje uredbe (*ordinatio*, vzpostavitev, ustanovitev); *exusia* [najvišja moč in avtoriteta] ne obstaja in ne deluje brez Božje volje, ampak po njej (Rim 13,1). Kjer je državljanska skupnost, kjer je država, v resnici in stvarno nimamo opravka s proizvodom greha, temveč z eno od stalnic Božje previdnosti in Božjega vladanja svetu z nasprotovanjem človeškemu grehu in človeku v prid – z enim od instrumentov Božje milosti torej. (To velja ne glede na to, koliko človeške zmote in človeške samovolje je v skupnosti državljanov in državi pri tem na delu.) Skupnost državljanov ima s skupnostjo kristjanov skupen izvor in skupno središče. Skupnost državljanov je ustanova/red [*Ordnung*]

Božje milosti, v kolikor je ta – v svojem odnosu do grešnega človeka v še neodrešenem svetu – vedno tudi potrpljenje/strpnost [*Geduld*]. Je znamenje, da človeštvo v vsej nevednosti in zamračenosti od Boga ni zapuščeno, temveč varovano in ohranjano (pa čeprav je še vedno – ali znova – zapadlo grehu in torej Božji jezi). Tu je zato, da varuje ljudi pred vdorom kaosa in jim daje čas: čas za oznanjanje evangelija, za kesanje, za vero. S tem, ko »po meri človeškega uvida in človekovih zmožnosti« tudi z »grožnjo in izvajanjem prisile« (5. Barmenska teza) vzpostavlja človekovo pravo/pravičnost, skrbi za svobodo, mir in humanost (v zunanem, relativnem, začasnem pomenu), je neodvisno od namere in hotenja udeleženih v službi Božjega odrešilnega načrta. Skupnost državljanov (in država) ne obstaja abstrahirano od Kristusovega kraljestva, utemeljena na lastnih zakonih in učinkovanju, temveč je eksponent tega kraljestva – zunaj cerkve, toda ne zunaj območja gospodovanja Jezusa Kristusa. Po novozaveznem spoznanju spada k »oblastem«, ki so v njem ustvarjene in od njega vzdrževane (Kol 1,16) in ki nas ne morejo ločiti od Božje ljubezni (Rim 8,37), saj so bile, kot razodeva Kristusovo vstajenje, predane v razpolaganje njemu, Kristusu Gospodu (Mt 28,18). Tudi delovanje države je po izrecni apostolski besedi (Rim 13,4–6) Božja služba. Kot taka je lahko sprevržena, enako kot delovanje cerkve, katere Božja služba tudi ni zaščitena pred perverzijo. Država si lahko nadene obraz in značaj Pilata. Toda tudi takrat deluje v moči, ki jo je dobila od Boga (Jn 19,11). Da deluje sprevrženo – in v kakšnem smislu in obsegu tako deluje – lahko presojamo prav z vidika (in pravzaprav le s tega vidika), da deluje po pooblastilu in nalogi [*Auftrag*] v Božji službi tudi takrat, saj se pooblastilu/nalogi ne more izmakniti in je zato presojana po Božjem zakonu. Skupnost kristjanov priznava »s hvaležnostjo in strahospoštovanjem do Boga dobroto te Božje uredbe« (5. Barmenska teza). Dobrota, ki jo priznava, je zunanja, relativna, začasna posvetitev neposvečenega sveta z obstojem politične oblasti in reda. Pri tem ostaja povsem odprto, v katerih konkretnih stališčih do vsakokratnih političnih ustanov in dejavnosti se bo kazalo to krščansko priznanje. Nekaj pa je s tega vidika gotovo izključeno: odločitev za indiferentnost, apolitičnost. Cerkev se ne more obnašati nevtralnno nasproti Božji uredbi [*Anordnung*], ki je tako jasno povezana z njeno lastno nalogo. To bi bilo zoperstavljanje, za

katerega po *Rim* 13,2 velja, da bi bilo usmerjeno neposredno proti Bogu in bi bilo zato deležno Božje (ob)sodbe.

7.

Cerkev mora ostati cerkev. Ostati mora notranji krog Božjega kraljestva. Skupnost kristjanov ima nalogo, ki ji jo skupnost državljanov ne more odvzeti in ki jo sama s svoje strani nikdar ne more uresničevati v oblikah, ki so lastne skupnosti državljanov. Ne bi bilo v dobro državljanske skupnosti, če bi se krščanska skupnost v njeni sredini povsem razpustila in opustila svojo posebno nalogo, ki ji je kategorično predpisana. Skupnost kristjanov oznanja in mora oznanjati gospostvo Jezusa Kristusa in upanje na prihod Božjega kraljestva. Skupnost državljanov kot taka tega ne počne; nima tega poslanstva, napotena je na to, da ji to oznanja skupnost kristjanov. Ne more se sklicevati na Božjo avtoriteto in milost; podučena je, da se to dogaja drugje. Ne moli, odvisna je od tega, da se zanjo moli drugod. Slepa je za od kod in kam človeške eksistence, za katere zunanje, relativno, začasno ohranjanje skrbi. Odvisna je od tega, da so drugod oči, ki to vidijo. Ne more v temelju onemogočiti človeškega napuha in ne pozna dokončne obrambe pred kaosom; napotena je na to, da so zadnja spoznanja in besede drugod. Misel in govor skupnosti državljanov neizogibno nihata med preveč otročjim optimizmom in preveč zlovoljnim pesimizmom glede človeka – samoumevno od vsakogar pričakuje najboljše, da bi potem prav tako samoumevno pri vsakomur računala na najslabše; očitno računa, da bo njena tovrstna antropologija racionalno presežena od nekod drugod in s tem tudi relativno upravičena in relativno potrjena. Skupnost kristjanov definitivno ne more sama sebe ukiniti, saj bi bilo to dejanje največja neposlušnost kristjanov. Pa tudi zato ji ni dovoljeno, ker bi s tem onemel glas zadnjega upanja in pomoči, ki ga vse, kar je človeškega, od nje potrebuje.

8.

Skupnost kristjanov pa se prav z izpolnjevanjem svoje *lastne* naloge *udeležuje* izpolnjevanja naloge skupnosti državljanov. Ko veruje v Jezusa Kristusa in ga oznanja, veruje in oznanja tistega, ki je tako Gospod cerkve kot Gospod sveta. In njeni člani, ki se nahajajo v tem notranjem krogu,

so hkrati tudi znotraj zunanjega in se zato z zaukazanim delom vere, upanja in ljubezni ne morejo zaustaviti na meji obeh področij, čeprav sta postavitev in način zaradi različnih nalog obeh področij različna. V prostoru skupnosti državljanov je krščanska skupnost solidarna s svetom in mora to solidarnost odločno udejanjati. Krščanska skupnost moli za skupnost državljanov. In to še prav zaresno zato, ker skupnost državljanov kot taka ne moli. Ko pa skupnost kristjanov moli za skupnost državljanov, prevzema pred Bogom tudi odgovornost zanjo; odgovornost pa ne bi bila zaresna, če bi ostajala le pri molitvi, če bi za državljansko skupnost le molila, ne pa zato zanjo tudi delala. Njena dejavna skrb za skupnost državljanov je v tem, da jemlje njeno oblast kot posledico Božje uredbe, kot nekaj, kar velja zavezujoče tudi zase in da spoštuje njeno ureditev kot smiselno in pravično tudi zase. Njena dejavna skrb za skupnost državljanov se kaže v tem, da se v zadevah družbene skupnosti tej v vsakršnih okoliščinah »podredi« (po besedah apostola v Rim 13,1), (ne glede na to, s kakšno politično ureditvijo in dejansko ima *konkretno* opraviti). Luthrov prevod *Pisma Rimljanom* govori o »podložništvu« [*Untertansein*] in pove s tem nekaj nevarno drugega, kot je mišljeno. Ni namreč mišljeno, da mora skupnost kristjanov (oziroma kristjani ali njeni funkcionarji) izkazovati kar se da slepo podložnost in poslušnost, kimavost, temveč da morajo (po Rim 13,6) to, kar se od njih zahteva za utemeljitev, vzdrževanje in uveljavljanje državljanske skupnosti, storiti zato, ker tudi oni obstajajo v tem zunanjem krogu, ker je Jezus Kristus središče tudi tega zunanjega kroga (to je skupnosti državljanov) in so torej odgovorni za njegovo stanje, pa čeprav so kot kristjani doma drugje. »Podreditev« pomeni udejanjanje te *soodgovornosti*, s katero se kristjani skupaj z nekristjani lotevajo iste naloge in podrejajo istim pravilom. Podrejenost velja tej boljše ali slabše zastopani stvari skupnosti državljanov in to zato, ker je tudi ta (in ne le stvar krščanske skupnosti) stvar enega Boga. Pavel v Rim 13,5 izrecno doda, da podreditev ni fakultativna, na izbiro, ampak je nujna in to ne le »zaradi Božje jeze«, iz strahu pred sicer neizogibnim konfliktom z neko temno Božjo zapovedjo, temveč »zaradi vesti«: v jasnem evangeljskem vedenju o Božji milosti in potrpljenju, ki se izraža tudi v obstoju države. Gre torej za polno odgovornost pred Božjo voljo, ki je bila kristjanom v tej stvari razodeta, za poslušnost, ki

prihaja iz svobodnega srca tako tu kot v prostoru cerkve – čeprav tu z drugačnim smotrom kot tam (kristjan daje cesarju, kar je cesarjevega in Bogu, kar je Božjega, po Mt 22,21).

9.

Krščanska skupnost v svoji soodgovornosti za državljansko ne more nasproti različnim političnim ureditvam in dejanskostim zastopati nobene sebi nujno lastne teorije. Ne (z)more izpostavljati/razglašati neko doktrino kot edino krščansko doktrino o pravi državi. Ne zmore tudi pokazati na neko že udejanjeno popolno državo ali napovedovati njeno bodoče uresničenje. Obstaja le eno Kristusovo telo, rojeno iz Božje besede, sprejete v veri. Ni torej nobene krščanske države, ki bi ustrezala krščanski cerkvi; ni duplikata cerkve v političnem prostoru. Kajti če je država udejanjanje Božje odredbe, ena od stalnic Božje previdnosti in njenega vodenja svetovne zgodovine pod Kristusovim kraljevanjem, to ne pomeni, da se Bog kot tak razodeva v neki državni skupnosti, da je v njej lahko verovan in spoznan. Udejanjanje Božje odredbe v obstoju države je v tem, da je ljudem faktično dano – ne glede na Božje razodetje in verovanje vanj – da »po meri človeškega uvida in človeških zmožnosti« skrbijo za zunanje, relativno in začasno humaniziranje človeškega bivanja. Različne politične ureditve in sistemi so človeške iznajdbe; kot take nimajo statusa razodetja, ne more se zanje pričati in ne morejo zahtevati verovanja. Ko skupnost kristjanov prevzema soodgovornost za skupnost državljanov, je soudeležena – zaradi Božjega razodetja in svoje vere – pri človeškem iskanju najboljše ureditve, najbolj ustreznega političnega sistema; pri tem pa se zaveda omejenosti vseh človeško iznajdenih političnih sistemov in ureditev (tudi tistih, ki bi bile najdene z njeno soudeležbo). Ne bo torej povzdigovala *enega* političnega koncepta – tudi če bi bil ta »demokratski« – kot krščanskega proti drugim. Ko oznanja Božje kraljestvo, postavlja nasproti političnim koncepcijam svoje upanje, a tudi svoja vprašanja, še toliko bolj pa nasproti vsem njihovim političnim udejanjanjem. Nasproti njim bo hkrati bolj uvidevna in bolj stroga, bolj potrpežljiva in bolj nestrpna kot soudeleženi nekristjani. Nobeno udejanjanje ne more biti šteto za popolno – saj pride do njega vedno le na osnovi človeškega uvida in zmožnosti – in nobenega ni mogoče izenačiti

z Božjim kraljestvom. Ob vseh obstoječih in potekajočih političnih udejanjanjih čaka skupnost kristjanov na »mesto, ki ima temelje in katerega graditelj in stvarnik je Bog« (Hebr 11,10). Zaupa in poslušna je moči besede, po kateri Bog vzdržuje vse stvari in ne neki politični ureditvi in neki politični stvarnosti (Hebr 1,3; 1. Barmenska teza).

10.

Prav v tej svobodi pa skupnost kristjanov prevzema soodgovornost za ureditev in dejavnost državljanske skupnosti in to ne kakorkoli, ampak v *povsem določenem* smislu. Izključili smo že možnost, da bi se do politike obnašala indiferentno nasploh. Ni pa mogoča tudi krščanska indiferentnost do različnih konkretnih političnih ureditev in dejanskosti. Cerkev »spominja na Božje kraljestvo, na Božjo zapoved in pravičnost in s tem na odgovornost vladajočih in vladanih« (5. Barmenska teza). To pomeni: skupnost kristjanov in posamezni kristjani lahko v političnem prostoru marsikaj razumejo in tolerirajo – v skrajnem primeru in stiski tudi vse sprejemajo in pretrpijo. Toda to, da lahko marsikaj razumejo in vse (pre)trpijo, nima opraviti z »podreditvijo«, ki se zahteva od njih in soodgovornostjo, ki jim je naložena. Njihova soodgovornost je v tem, kar v tem prostoru *hočejo* pred Bogom in za kar se *morajo* pred Bogom odločiti. Morajo: kajti v nasprotju z njihovim razumevanjem in potrpljenjem, za njihovo *hotenje* in *odločanje* velja, da ima povsem določeno smer, o kateri v skupnosti kristjanov ne more biti diskusije in tudi navzven ne more biti predmet popuščanja in kompromisa (čeprav je v posameznostih pri tem potrebno vedno novo sporazumevanje). Skupnost kristjanov se podreja državljski skupnosti, ko – glede na mero svojega spoznanja Gospoda, ki je Gospod vsega – razlikuje (na tem področju zunanjih, relativnih, začasnih možnosti) med pravo in nepravo državo, to se pravi med vsakokratno boljšo ali slabšo politično ureditvijo in stvarnostjo; med redom in samovoljo, med oblastjo in tiranijo, med svobodo in anarhijo, med skupnostjo in kolektivizmom, med pravicami osebnosti in individualizmom, med državo po *Rim* 13 in državo po *Raz* 13. Ustrezno temu razlikovanju bo *presojala* od primera do primera zadeve, ki izhajajo iz potrebe utemeljevanja, vzdrževanja in uveljavljanja državnega reda. V skladu s tako presojo bo glede na primere

in situacije *izbrala* in *hotela* to (pravo, se pravi vsakokrat boljšo državo) in ne *izbrala* in *hotela* drugo (nepravo, se pravi vsakokratno slabšo državo). In ustrezno temu izboru ali neizboru, hotenju in ne hotenju, se bo tudi dejavno zavzela ali dejavno nasprotovala. Krščanska skupnost prav s tem razlikovanjem, presojanjem, izbiranjem, hotenjem in angažiranjem v teh praktičnih odločitvah v smeri, ki ji je zaukazana in je zanjo iz njenega središča nujna, uresničuje svoje »podrejanje« skupnosti državljanov, uresničuje svojo politično soodgovornost.

11.

Ne obstaja nobena krščanska politična ideja, sistem, program, pač pa obstaja *usmeritev in linija* krščanskih odločitev v političnem prostoru, usmeritev in linija, ki jo je treba v vseh okoliščinah spoznati in se je držati.

Določitev te linije *ne* izhaja iz problematične instance tako imenovanega *naravnega prava*, saj bi to pomenilo, da si skupnost kristjanov prisvaja in se drži poti državljanske skupnosti, ki še ne ve ali ne ve več za svoje središče, da si prisvaja in se drži metod poganške države. V takem primeru v državljanski skupnosti ne bi bila dejavna kot krščanska skupnost, ne bi bila sol in luč tega širšega kroga. Ne bi bila samo solidarna z državljansko skupnostjo, ampak bi se z njo izenačila, in sicer prav v tem, kar le-tej manjka. S tem ji gotovo ne bi pomagala. Skupnosti državljanov kot taki, v njeni nevtralnosti nasproti Božji besedi in duhu, manjka namreč prav to: bolj zanesljiva, bolj enosmiselna utemeljitev političnih odločitev, kot pa so te po tako imenovanem naravnem pravu. Z »naravnim pravom« se običajno razume celoto vsega, kar ima človek, kot pravijo, »po naravi« (t.j. ob vseh mogočih predpostavkah) na splošno za pravo ali nepravo, za zapovedano, dovoljeno ali prepovedano. Pogosto se ga spravlja v zvezo z naravnim (t.j. človeku iz narave poznanem) razodetjem Boga. In skupnost državljanov kot taka – od svojega središča še ne, ali ne več, razsvetljena skupnost državljanov – nedvomno nima druge izbire kot da misli, govori in deluje po tako imenovanem naravnem pravu, to se pravi po vsakokratni konceptiji te instance, ki se vsakič predstavlja kot Naravno pravo. Vedno mora ali ugibati ali avtoritativno uveljavljati to ali ono tolmačenje te instance; vedno preizkušajoč in eksperimentirajoč s prepričanji, ki jih od tod izvaja; nazadnje vedno negotova, ali ne gre

pri tej instanci za iluzijo, pa zato vedno prikrito ali javno uporabljata tudi prefinjeni ali grobi pravni pozitivizem. Temu primerni so bili in še bodo tudi rezultati tako utemeljene politike. In tudi če ti rezultati le niso bili enoznačno negativni, če je na političnem področju poleg slabše obstajala in obstaja tudi boljša država – gotovo pa vedno in povsod neka čudna mešanica obojega! – temu ni tako, ker je tu in tam vendarle uspelo odkriti in udejanjiti resnično naravno pravo, temveč enostavno zato, ker je tudi nevedna, nevtralna, poganska država v Kristusovem kraljestvu, ker so vsa politična vprašanja in prizadevanja kot taka utemeljena v milostni Božji odredbi, ki varuje človeka in omejuje njegovo pokvarjenost. Namen, smisel in cilj te Božje odredbe so vidni v vsakokratni »boljši«, vsakokratni pravi državi. To se vedno zgodi, čeprav ljudem manjka zanesljivo spoznanje zanesljivih norm političnega odločanja in čeprav je vedno premočno in grozeče zraven očitna zmotnost navidezno spoznane resnice. Zgodi se torej s součinkovanjem, toda brez zasluge soudeleženih ljudi: *Dei providentia hominum confusione* [Božja previdnost, človeška zmeda].

Če bi se politična odgovornost skupnosti kristjanov izvajala iz predpostavke, da je tudi ona udeležena pri iskanju pravega naravnega prava, da tudi ona poizkuša z njim utemeljiti svoje odločitve, to seveda ne bi spremenilo Božje moči, da iz slabega dela dobro (kot to v političnem redu faktično vedno stori). Pomenilo pa bi, da je tudi ona udeležena pri človeških iluzijah in zmedah. Povsem dovolj je, da je pri tem v veliki meri faktično udeležena, ko si ne upa hoditi po lastni poti. Nikakor pa ne sme sama hoteti te udeležbe, ne sme jo rade volje sprejeti. To pa bi storila, če bi merilo svojih političnih odločitev iskala v tako imenovanem naravnem pravu, jih iz njega izvajala in v njem utemeljevala. Pri zavze-manju svoje politične soodgovornosti se skupnost kristjanov ne ukvarja s krščanskimi, temveč z »naravnimi«, posvetnimi, profanimi nalogami in problemi. Toda pri teh odločitvah v političnem prostoru jo usmerja spoznanje zanjo edino verodostojne in merodajne duhovne norme, jasna avtonomnost njene in ne temna avtonomnost njej tuje stvari.

12.

Le tako je svobodna, da se iskreno in mirno zavzame za to njej tujo stvar. V političnem prostoru se torej *ne bo zavzemala zase*, za lastne

interese in zadeve. Cilj, ki opredeljuje smer in linijo njenih političnih odločitev ni lastna veljava, vpliv in moč cerkve v državi. »Moje kraljestvo ni od tega sveta. Če bi bilo moje kraljestvo od tega sveta, bi se moji služabniki bojevali zame, da ne bi bil izročen Judom, toda moje kraljestvo ni od tu.« (Jn 18,26) Prikrito omalovaževanje, ki ga je deležna cerkev, ki/ko se s političnimi sredstvi bojuje zase – tudi če v tem boju beleži uspehe – je zaslužno. Toda slej ali prej se tak boj konča v sramotnih porazih. Skupnost kristjanov ni cilj sama sebi. Služi Bogu in prav zato in s tem ljudem. Seveda je res: najgloblji, zadnji Božji smisel skupnosti državljanov je v tem, da ustvarja prostor za oznanjevanje in poslušanje Božje besede in v toliko tudi za obstoj skupnosti kristjanov. Toda pot, na kateri skupnost državljanov po Božji previdnosti in odredbi to počne in edinole zna početi, je naravna, posvetna, profana pot vzpostavljanja prava, zagotavljanja svobode in miru po meri človeškega uvida in zmožnosti. Skupnosti državljanov po Božjem smislu njenega obstoja ne gre za to, da bi sama postala bolj ali manj cerkev. In tako politični cilj krščanske skupnosti ne more biti v tem, da bi prevzela državo, jo kolikor je le mogoče postavila v službo svoje lastne naloge. Če ji država v eni od svojih mogočih oblik zagotavlja svobodo, ugled in posebne pravice (to ali ono državno-cerkveno garancijo navzočnosti v šoli in radiu, zaščito nedelje, finančne olajšave ali podpore in podobno), zato še ne sme začeti sanjati o cerkveni državi. Za vse to bo hvaležna kot za darila, v katerih vidi na delu Božjo previdnost in odredbo; hvaležna predvsem tako, da bo v razširjenih mejah, ki jih je s tem darilom dobila, tem bolj zvesto in vneto cerkev in s tem opravičila tudi pričakovanja skupnosti državljanov. Takega darila pa nikakor ne bo imela za nekaj, kar lahko od skupnosti državljanov *zahteva* in si zanj prizadeva. Če ji skupnost državljanov takega darila ne pokloni, napake ne bo iskala najprej pri njej, ampak pri sebi. Tu velja: »ne upirajte se zlu«. Krščanska skupnost se bo v tem primeru vprašala, ali je nasproti državljanski skupnosti že dokazala svojega duha, ali je svetu tako predstavljala in oznanjala Kristusa, da lahko pričakuje, da bo upoštevana kot pomemben, zanimiv in blagodejen dejavnik javnega življenja. Vprašala se bo na primer, ali ima zares kaj povedati, kar bi bilo treba slišati v šoli. Najprej in predvsem bo delala pokoro – le kdaj in kje za to ni nobenega razloga? To bo najbolje storila, če bo v prostoru, ki ji

je v javnosti dopuščen – pa naj bo še tako majhen – zbrano in z dvojno vneto opravljala svoje delo (»na najmanjši točki, z največjo močjo«). Kjer mora šele razglašati svojo »voljo do javnosti«, svojo »pravico do javnosti,« s tem dokazuje, da ta pravica še ni na dnevnem redu in še ni razvidna iz samega dejstva njene eksistence kot cerkve; v takem primeru pred Bogom in ljudmi zasluži, da se jo ne posluša, ali posluša le tako, da pri tem ne doživlja nobenega zadovoljstva. Cerkev, ki se je šla bojevat za svojo stvar v politično areno z zahtevami po javnosti, po »javnem položaju«, je bila vedno cerkev, ki ni poznala in priznala posebnega smisla države; vedno je bila tako ali drugače duhovno nesvobodna cerkev, ki ni bila pripravljena na kesanje in pokoro.

13.

V areno pa tudi ne more enostavno in naravno z Božjim kraljestvom. Cerkev *spominja/opominja* na Božje kraljestvo. To pa ne pomeni, da pričakuje od države, da bo postopoma postala Božje kraljestvo. Božje kraljestvo je kraljestvo, v katerem je Bog brez sence, brez problemov in protislovja »vse v vsem«; je Božje vladanje v odrešenem svetu. V Božjem kraljestvu je zunanje ukinjeno v notranjem, relativno v absolutnem, začasno v večnem. V Božjem kraljestvu ni nobene legislative, eksekutive in jurisdikcije. V Božjem kraljestvu ni greha, ki bi ga bilo treba popravljati, ni kaosa, ki bi se ga morali bati in ga preprečevati. Božje kraljestvo je javno, ne več skrito vladanje Jezusa Kristusa svetu v čast in slavo Boga Očeta. Državljska skupnost kot taka, nevtralna, poganska, ne ve nič o Božjem kraljestvu. Pozna v najboljšem primeru le različice ideala naravnega prava. Skupnost kristjanov znotraj državljske skupnosti pa o tem ve in spominja na to. Spominja na Kristusa, ki je prišel in bo prišel spet. Toda tega ne more početi tako, da izdela projekt države s strukturami in lastnostmi Božjega kraljestva, ga oblikuje kot predlog in ga skuša uveljaviti v skupnosti državljanov. Spet ima država prav, ko si ne dovoli krščanskega pričakovanja v tej smeri. V njenem bistvu je, da ni in tudi ne more postati Božje kraljestvo. Država temelji na Božji odredbi, ki se nanaša na »še neodrešeni svet«, v katerem je treba resno računati z grehom in nevarnostjo kaosa, ki je povezan z njim; svet, v katerem Kristus sicer že vlada, a še v skritosti. Država bi zanikala smisel svojega obstoja,

če bi se obnašala, kot da je njena naloga izgraditi se kot Božje kraljestvo. In tudi cerkvi, ki bi jo hotela k temu navesti, bi lahko očitali, da je s tem kriva velike in nepremišljene domišljavosti. Menila naj bi namreč, da naj se najprej sama izgradi v Božje kraljestvo in da to tudi zmore – le tako bi bili taka zahteva in pričakovanje tudi od države sploh smiselni. Cerkev pa dejansko obstaja prav tako kot država »v še neodrešenem svetu«. Tudi cerkev sama ne more – niti v najboljšem primeru – delovati kot da je Božje kraljestvo ali da je tega zmožna. Ali ni torej zamenjala Božjega kraljestva z naravnopravnim idealom, ko zahteva od države, da ga uresniči, ko torej meni, da mora in zmore voditi »politiko Božjega kraljestva«? Ali v tem primeru ne velja tudi zanjo, da mora predvsem sama sebe ponovno spomniti na resnično Božje kraljestvo, ki je tako zanjo kot za državo šele nekaj prihodnjega. Ne, svobodna cerkev ne bo šla po tej poti.

14.

Smer in linija krščanskega političnega razlikovanja, presojanja, izbiranja, hotenja in angažiranja se nanaša na zmožnost in potrebnost političnega bivanja in delovanja po *analogiji* [*Gleichnis*]. Politično bivanje in delovanje ne more biti niti podvajanje cerkve niti vnaprejšnje oziroma predhodno uresničevanje Božjega kraljestva. V razmerju do cerkve je neka *posebna* stvarnost, v razmerju do Božjega kraljestva pa (prav tako kot sama cerkev!) neka *človeška* stvarnost po meri tega minljivega sveta. Kakršno koli *enačenje* med njim in cerkvijo na eni strani ali Božjim kraljestvom na drugi ne pride v poštev. Ker pa obstaja po posebni Božji odredbi in ker pripada Kristusovemu kraljestvu, pa nima avtonomije ali samostojne narave nasproti cerkvi in Božjemu kraljestvu. Zato ni mogoče in ne pride v poštev niti absolutno *neenačenje* med njim in cerkvijo na eni in Božjim kraljestvom na drugi strani. Kar ostane in kar se neizogibno vsiljuje je: pravičnost države je s krščanskega vidika njena eksistenca kot *analogije* [*Gleichnis*], ustreznika [*Entsprechung*] Božjemu kraljestvu, v katerega veruje in ga oznanja cerkev. Ker je skupnost državljanov zunanji krog in skupnost kristjanov s svojo veroizpovedjo in oznanilom notranji krog in imata torej obe isto središče, ne more biti drugače, kot da je skupnost državljanov v odnosu do resnice in stvarnosti (oznanjanega

Božjega kraljestva), ki konstituira krščansko skupnost, zmožna analogije, primerjave; zmožna, da jo indirektno, v svojem zrcalu, reflektira. Ker pa ima skupnost državljanov posebno in drugačno predpostavko in nalogo, svojo posebnost pri svojem obstoju kot zunanji krog, tudi njena pravičnost (in torej njena zrcalna slika krščanske resnice in stvarnosti) ni nekaj samoumevnega in enkrat za vselej danega; nasprotno, je nekaj pogosto ogroženega, podvrženega dvomu, ali je zares in v kakšni meri uresničena. Da bi jo obvarovali pred skvarjenjem in razpadom, je treba spominjati nanjo: prav tako kot je zmožna analogije z Božjo pravičnostjo (pravičnostjo Božjega kraljestva), tako analogijo, primerjavo tudi *potrebuje*. Vedno znova potrebuje zgodbo/zgodovino, ki ima za cilj in vsebino njeno oblikovanje v analogijo [*Gleichnis*] Božjemu kraljestvu in torej izpolnjevanje njegove pravičnosti. Človeška iniciativa v tej zgodbi pa ne more izhajati iz nje same. Skupnost državljanov ne pozna skrivnosti Božjega kraljestva, skrivnosti svojega lastnega središča, v razmerju do veroizpovedi in oznanila krščanske skupnosti je nevtralna. Kot državljanska skupnost je odvisna od tega, da črpa iz luknjastega vodnjaka tako imenovanega naravnega prava. Ne more se sama od sebe spominjati na pravo merilo svoje pravičnosti, se sama od sebe zavzeti za njeno uresničevanje. Za to potrebuje blagodejno vznemirjajočo navzočnost dejavnosti, ki kroži okrog njenega središča: to pa je politična soodgovornost skupnosti kristjanov. Ta tudi ni Božje kraljestvo, toda ve zanj, upa nanj, veruje vanj: moli navznoter v imenu Jezusa Kristusa in oznanja navzven to ime kot ime nad imeni. Skupnost kristjanov tu ni nevtralna in zato ni nemočna. Ko skupnost kristjanov izvede veliko *metabasis eis allo genos* [prehod v drugo vrsto], ki ji je zapovedana in nujna zaradi njene politične soodgovornosti, tudi v tej drugi vrsti ne more biti nevtralna in nemočna, tudi tam ne bo zatajila svojega Gospoda. Ko prevzema svojo politično soodgovornost, mora to pomeniti, da prevzema tudi človeško pobudo, ki jo državljanska skupnost nima, da ji da zagon, ki si ga ta sama ne more dati, uresničuje spominjanje, ki ga skupnost državljanov sama iz sebe ni zmožna. Skupnost kristjanov v političnem prostoru vedno razlikuje, presoja in potem izbira v prid olajšanja povezanosti z Božjim redom odrešenja in milosti in vedno v škodo vseh zatemnjevanj te povezanosti. Med vsakokratnimi političnimi možnostmi, ki se ponujajo, vedno izbira

tiste, v katerih uresničevanju postaja vidna analogija, primerjava, zrcalna slika tega, kar je vsebina njene veroizpovedi in oznanila. Pri odločitvah državljanske skupnosti se vedno postavi na stran, kjer je gospostvo Jezusa Kristusa nad celoto (in torej tudi na tem njej tujem področju) razvidno in ne nerazvidno. Hoče, da ureditev in dejavnost države sredi minljivosti tega sveta kaže v smeri Božjega kraljestva in ne proč od njega. Noče, da bi se človeška politika križala z Božjo smerjo, temveč hoče, da bi ob vsej medsebojni oddaljenosti tekli vzporedno. Hoče, da se razodeta in dejavna Božja milost na zemlji odraža v zunanjih, relativnih in začasnih dejanjih in načelih politične skupnosti. Pred Bogom izpolnjuje svojo odgovornost tudi s tem, da prevzema svojo soodgovornost za stvar državljanske skupnosti. Tudi s svojim političnim razlikovanjem, presojanjem in izbiranjem posredno, toda realno *priča* zanj. Tako je tudi njeno politično delovanje veroizpoved. Z njim poziva tudi skupnost državljanov k opustitvi nevtralnosti, nevedenja, poganskosti, k soodgovornosti pred Bogom. Ko deluje krščanska skupnost tudi politično, zvesto izpolnjuje svojo lastno nalogo. Tako poganja v tek zgodovino, ki ima za cilj in vsebino ureditev skupnosti državljanov kot analogije z Božjim kraljestvom in torej uresničevanje njene pravičnosti.

15.

Krščanska skupnost je utemeljena na spoznanju večnega Boga, ki je postal *človek* in tako človeku najbližji (Lk 10,36), da bi mu lahko bil usmiljen in dobrotljiv. Posledica tega je, da se bo skupnost kristjanov v političnem prostoru vedno in v vseh okoliščinah zavzemala za človeka in ne za kakršno koli stvar, pa naj bo ta stvar anonimni kapital, ali država kot taka (funkcioniranje njenih uradov), ali narodna čast, ali civilizacijski in kulturni napredek, a tudi tako ali drugače koncipirana ideja zgodovinskega razvoja človeštva. To velja tudi takrat, ko se za cilj razvoja postavlja dobrobit bodočih človeških generacij, če se za njihovo doseganje sme poteptati ljudi, človeško dostojanstvo in človeške življenje v sedanjosti. Celo pravo postane naprava za krivico (*summum ius summa iniuria*) [največje pravo, največja krivica], kadar vladajo abstraktne forme, namesto da bi človeško pravo služilo omejevanju in varovanju človeka samega. Krščanska skupnost vedno in v vseh okoliščinah naspro-

tuje maliku Čagernatu.⁴ Potem ko je Bog sam postal človek, je človek mera vseh stvari; človek se lahko in sme zavzemati in v posebnih pogojih tudi žrtvovati le za človeka; vsak človek, tudi najbednejši, mora biti odločno vzet v zaščito pred avtonomijo kakršne koli stvari – ne zaradi človeškega egoizma, ampak človekove človeškosti. Človek naj ne služi stvarjem, ampak stvari človeku.

16.

Krščanska skupnost je priča Božjega opravičenja, dejanja, s katerim je Bog v Jezusu Kristusu potrdil svojo izvorno *pravico* na človeka in s tem tudi *pravico* človeka nasproti grehu in smrti. Bodočnost, ki jo čaka, je dokončno razodetje tega opravičenja. Iz tega izhaja, da je krščanska skupnost v državljanski vedno tam, kjer je red državljanske skupnosti utemeljen na tem, da so vsi podvrženi tistemu, kar je bilo spoznano in priznано kot skupno pravo in kjer to pravo tudi ščiti vsakogar brez izjeme; tudi politično delovanje mora biti v vseh okoliščinah urejeno s tem pravom. Vedno se zavzema za pravno državo, vedno za maksimalno veljavo in uporabo zgornjega dvojnega pravila in zato vedno nasprotuje vsakemu popačenju pravne države. Nikdar ni na strani anarhije in nikdar na strani tiranije. Njena politika se bo vedno prizadevala, da bi skupnost državljanov resno vzela sledeči temeljni smisel svojega obstoja: omejevanje človeka in varovanje človeka s pravom in njegovim uresničevanjem.

17.

Skupnost kristjanov je pričevalka, da je Sin človekov prišel iskat in reševati, kar je izgubljeno. To mora zanj pomeniti – daleč od napačne nepristranosti/neopredelnosti [*Unparteilichkeit*] – da tudi v političnem prostoru gleda predvsem navzdol: vedno se posebej in prednostno zavzema za šibke po družbenem in gospodarskem položaju in zato ogrožene, za revne, za to, da bo skupnost državljanov posebej odgovorna zanje. Eno in prvo je, da se sama ljubeče zavzema zanje v okviru svoje lastne naloge (v oblikah diakonije), toda ob tem v okviru svoje

4 Hindujski bog *Jāgannātha* – po legendi naj bi se ljudje metali pod kolesa njegovega slavnostnega voza (ang. *juggernaut*), ki jih je poteptal. (Op. prev.)

politične soodgovornosti ne more pozabiti drugega: prizadevanja za tako ureditev prava, ki bo onemogočila, da bi njegova enakost za vse služila za pokrivalo, pod katerim bi pravo dejansko pomenilo neenako omejevanje in neenako varovanje za močne in šibke, za samostojne in nesamostojne, bogate in revne, delodajalce in delojemalce. Krščanska skupnost se v političnem prostoru neizogibno zavzema in bojuje za socialno pravičnost. In v izboru med različnimi socialističnimi možnostmi (socialni liberalizem?, združništvo?, sindikalizem? prostodennarstvo?, zmerni? ali radikalni marksizem?) bo vedno izbirala tisto, od katere (ko pusti ob strani druge vidike) pričakuje največjo mero socialne pravičnosti.

18.

Skupnost kristjanov je skupnost tistih, ki so po besedi Božje milosti in duhu Božje ljubezni poklicani v *svobodo* Božjih otrok. Prevedeno in preneseno v politično dejanskost to pomeni: vsakemu državljanu priznava temeljno pravico do svobode, ki jo mora zagotavljati državljanska skupnost; svobodo, da po svojem uvidu in izbiri sam sprejema svoje odločitve v politično-pravni sferi in jih samostojno uresničuje; svobodo bivanja v določenih, politično-pravno varovanih in urejenih sferah (družina, izobraževanje, umetnost, znanost, verovanje). Skupnost kristjanov se ne bo v vsakršnih okoliščinah upirala praktični diktaturi, to je delnemu in začasnemu omejevanju teh svoboščin, se pa bo v vsakršnih okoliščinah uprla načelni diktaturi, to je totalni državi. Zrel kristjan je lahko le zrel državljan in lahko tudi od svojih sodržavljanov pričakuje, da bodo živeli kot zreli ljudje.

19.

Skupnost kristjanov je skupnost tistih, ki so kot udje enega telesa z eno glavo *povezani in zavezani* svojemu Gospodu in s tem med seboj. Iz tega izhaja, da svoje politične svobode in vsakemu državljanu zagotovljenih temeljnih pravic nikakor ne razumejo drugače kot v smislu temeljne dolžnosti do odgovornosti, ki se zahteva od njih (kar v klasičnih proklamacijah človekovih pravic tako v ZDA kot v Franciji ni prav jasno izrečeno). Državljan je tako v politični kot nepolitični sferi svojih

odločitev in dejanj odgovoren na celotnem prostoru svoje svobode in odgovorna je seveda tudi skupnost državljanov v dojemanju svoje svobode kot celote. Krščanska drža presega tako individualizem kot kolektivizem, pozna in priznava »interese« posameznika in celote, toda zoperstavi se jim, kjer hočejo imeti zadnjo besedo; podredi jih biti državljana, biti državljanske skupnosti pred pravom, nad katerim ne more gospodovati ne posameznik ne celota in katerega je treba iskati, najti in mu služiti zaradi omejitve in varovanja človeka.

20.

Kot občestvo tistih, ki živijo pod enim Gospodom na temelju krsta v enem duhu in veri, se bo krščanska skupnost zavzemala v politični sferi za *enakost*, svobodo in odgovornost vseh zrelih državljanov in to kljub uvidu v različnost potreb, zmožnosti in nalog; zavzemala se bo za enakost vseh pred vse enako zavezujočim in obvezujočim zakonom, za njihovo enakost v sodelovanju pri njegovem vzpostavljanju in izvajanju, za njihovo enakost v omejitvah in varstvih, ki jih nudi zakon. Po krščanskem spoznanju bistva državljanske skupnosti ta enakost ne more biti omejena z nobeno razliko v veroizpovedih ali neveroizpovedih; na osnovi krščanskega uvida sme in mora biti tudi jasno povedano, da ni samovoljna konvencija le omejitve političnih pravic in odgovornosti posameznih stanov in ras, ampak predvsem tudi žensk, ki zares ni vredna, da se ohrani. Iz krščanskega spoznanja izhajajo le ena možna odločitev v tej zadevi.

21.

Ker skupnost kristjanov v lastnem okviru pozna *različnost* darov in nalog enega Svetega duha, bo tudi v političnem prostoru pozorna in odprta za nujnost ločitve različnih funkcij in oblasti – zakonodajne, izvršne in sodne – v taki meri, da nosilci ene ne bodo mogli hkrati opravljati drugih. Noben človek ni Bog, ki zmore brez nevarnosti za suverenost enih in drugih združevati v eni osebi funkcijo zakonodajalca, upravljavca in sodnika; tudi ljudstvo/narod [*Volk*] ni tak Bog, saj tudi kristjani kot celota niso sami svoj gospodar in lastnik vseh njegovih oblasti. Tako tu kot tam je tako, da je treba ljudstvu (po ljudstvu in za ljudstvo) poskr-

beti za različne službe in zanje izbrati različne ljudi; če bi jih združili v rokah enega človeka, to ne bi prispevalo k enotnosti skupnega dela, ampak bi jo razbilo. Krščanska skupnost bo dajala vzgled v spoznanju in spoštovanju te nujnosti.

22.

Skupnost kristjanov živi od razkritja pravega Boga in njegovega razodetja, živi od njega kot *luči*, ki je bila prižgana v Jezusu Kristusu, da razprši temo. Živi od dneva, ki je napočil z Gospodom in njena naloga nasproti svetu je, da ga zbudi in mu pove, da se dani. Nujna politična analogija tega je odločno nasprotovanje krščanske skupnosti vsakršni tajni politiki in tajni diplomaciji. Tudi v politični sferi hoče biti skrivana le krivica, medtem ko se pravo/pravica odlikuje nasproti ne-pravu/krivici prav po tem, da pri svojem uveljavljanju in izvajanju sili k transparentnosti, svetlobi, javnosti. Kjer sta svoboda in odgovornost eno v službi skupnosti državljanov, se lahko in mora govoriti *vsem* ušesom in delovati pred *vsemi* očmi; zakonodajalec, upravljavec in sodnik so tu lahko – in morajo biti – odgovorni na vse strani, ne da bi jih to motilo pri izvajanju njihovih nalog in ne da bi postali zato odvisni od javnosti. Državniška spretnost, ki se skriva v temi, je spretnost anarhične ali tiranske države, ki mora skrivati slabo vest svojih državljanov ali funkcionarjev. Skupnost kristjanov ji pri tem nikakor ne bo nudila podpore.

23.

Krščanska skupnost je utemeljena in se hrani s svobodno Božjo *besedo*, ki svojo svobodo v Svetem pismu vedno znova ohranja in potrjuje. Krščanska skupnost v svojem prostoru zaupa človeški besedi, da bo svobodno prenašala in oznanjala svobodno Božjo besedo. Tvegati mora analogijo in tudi v političnem prostoru pripisati svobodni človeški besedi obet in pozitiven, konstruktiven pomen. Ne more biti tu načelno nezaupljiva, če ji tam (z dobrim razlogom) tako polno zaupa. Računati mora s tem, da besede niso nujno prazne in nekoristne ali celo nevarne in da so prave besede ključne za razjasnitev in uresničitev odločilnih zadev. Kljub nevarnosti, da lahko postanejo glasne prav prazne, nekoristne, nevarne besede, se bo zavzemala, da pravi besedi ne bo manjkalo možnosti, da

je glasna in slišana. Zavzemala se bo, da ljudje v državljanski skupnosti govorijo drug z drugim, da bi lahko drug z drugim skupaj delali in zavzemala se bo, da se bo to lahko dogajalo javno. Z vso močjo bo stala ob strani tistim, ki nočejo imeti opravka z dirigiranjem, kontroliranjem, cenzuriranjem javnega izražanja mnenj. Ne pozna izgovora, po katerem bi bilo to vendarle lahko nekaj dobrega, ne prizna nobenega položaja, v katerem bi bilo to lahko priporočano ali celo ukazano.

24.

V skupnosti kristjanov se v Kristusovem nasledstvu ne vlada, ampak *služi*. Tudi v skupnosti državljanov se zato vsako vladanje, ki ni kot služenje, smatra za nekaj bolezenskega in nenormalnega. Nobene države ni brez državne (pri)sile. Toda (pri)sila prave države se razlikuje od neprave kot *potestas* od *potentia*. *Potestas* sledi pravu in mu služi, *potentia* pa je (pri)sila, ki se ne ozira na pravo, ampak si ga prireja, ga krši in odpravlja – je »moč po sebi« in kot taka zla. Bismarck – da ne govorimo o Hitlerju – zato ni bil zgleden državnik (kljub knjižici svetopisemskih izrekov na nočni omarici!), saj je hotel zgraditi in utemeljiti državo od zgoraj navzdol, kot delo moči *an sich*. Konec tega vse preveč konsekventno izvedenega poizkusa ni mogel biti drugačen, kot se je zgodil. Tukaj velja: »Kdor z mečem sodi, bo z mečem sojen.« Krščanski *raison d'état* usmerja ravno v nasprotno smer.

25.

Skupnost kristjanov, ki je po svoji naravi *ekumenska* (katoliška), se tudi v političnem prostoru upira vsem abstraktnim lokalnim, regionalnim in nacionalnim interesom. Vedno bo iskala najboljše za konkretno mesto, toda tega ne bo počela, ne da bi gledala preko njegovih zidov. Zaveda se zunanjosti, relativnosti in začasnosti njegovih meja, ločenosti njegovih nalog od nalog drugih mest. Vedno se bo zavzemala za razumevanje in sodelovanje v večjem okviru. Ne bo se torej pustila izkoriščati za vodenje domačijske, ozko lokalno omejene politike. *Pacta sunt servanda? Pacta sunt concludenda!* [Sporazumov se je treba držati? Sporazume je treba sklepati!] Tudi državljani od tu in državljani od tam se morajo pogovarjati in dogovarjati, da bi ohranili in ne uničili vsak svojo stvar.

V skupnosti kristjanov se je tudi v tem pogledu uživalo svoboden zrak in od nje naj ga postanejo deležni tudi drugi.

26.

Krščanska skupnost pozna božjo jezo in sodbo, toda ve, da je ta trenutna, njegova *milost* pa večna. Politična analogija te resnice je v naslednjem: Tudi krščanska skupnost lahko v določenih okoliščinah odobrava, podpira ali celo spodbuja nasilno reševanje konfliktov v skupnosti državljanov: nasilno ukrepanje policije in tovrstna sodna kaznovanja, oborožen upor proti vladi, ki ni več legitimna in dorasla svojim nalogam, ali jih ni več vredna – upor, ki ni usmerjan proti legitimni oblasti kot taki, ampak si jo ravno prizadeva znova vzpostaviti; obrambna vojna proti zunanjim sovražnikom države. Le kako bi lahko ravno skupnost kristjanov tu odtegnila svojo solidarnost? Toda tako nasilno reševanje konfliktov sme biti zanjo le *ultima ratio regis*, le zadnje sredstvo vladanja. Odobravala in podpirala ga bo le, ko/če se vsili kot trenutno zadnja neizogibna možnost. Prizadevala si bo, kolikor je le mogoče odmakniti take trenutke in se jim izogniti s tem, da svari pred njimi, dokler obstajajo še druge možnosti. Ne more pa se zavzemati za absolutni mir, za mir za vsako ceno. Zavzemala se bo za ohranjanje in obnavljanje miru znotraj države in navzven, nobena cena ne bo previsoka – razen v skrajnem primeru ukinitve in zrušenja prav(n)e države in s tem dejanskega zanikanja Božje odredbe. Preden se pridruži klicem k nasilju, bo storila vse in pokazala vso iznajdljivost pri iskanju drugih možnosti! Popolnost nebeškega Očeta, ki ostaja tudi nebeški sodnik, zahteva tam, kjer je spoznana, mirovno politiko, ki gre do samih meja človeško mogočega.

27.

To so le nekateri *primeri* krščanskega političnega razlikovanja, presojanja, izbiranja, hotenja, angažiranja: primeri analogij, metafor, prilik Božjega kraljestva (ki ga veruje in oznanja skupnost kristjanov) v prostoru zunanjih, relativnih, začasnih vprašanj življenja državljanske skupnosti. Pot od enega do drugega zahteva krščansko, duhovno, preroško spoznanje. Navedene točke primerjanja/metaforiziranja in odločanja

torej niso člani državne ustave. Hočejo samo ilustrirati, kako naj se izhaja z vidika krščanske skupnosti pri odločanju v državljanski skupnosti. Da bi predstavili, kar je bistveno, bi lahko navedli dvakrat več ali le polovico primerov ali tudi le enega samega. Imenovali smo jih *primere*, ker naj bi razvidno pokazali analogen, podoben, toda povsem konkreten odnos med krščanskim sporočilom in določenimi političnimi odločitvami in ravnanji. Konkretnije bi lahko govorili le ob poimenovanju in utemeljitvi posameznih zgodovinskih stališč. Tokrat smo nabrali mnogo primerov, da bi pokazali, kako pri krščanski politiki sicer ne gre za sistem, toda tudi ne za posamezne občasne dogodke, temveč za stalno usmerjenost, za kontinuirano linijo obojestranskih odkritij, za povezanost eksplikacij in aplikacij. Tu nakazana vrsta takih eksplikacij in aplikacij potrebuje seveda dopolnitve na vseh straneh. K bistvu tu nakazanih točk analogij in odločanj sodi, da so prevajanja in prehajanja v posameznostih vedno diskutabilna, le bolj ali manj prepričljiva, da nimajo narave dokazov, ki jih ni mogoče izboljšati. Naj se torej tu povedano preseže z večjo modrostjo, globino in natančnostjo! Pri tem bo gotovo postalo jasno, da po tej poti nikakor ni mogoče kar vsega utemeljiti in izpeljati. Zaradi enosmiselnosti biblijskega sporočila pa se bodo njegove eksplikacije in aplikacije morale držati stalne usmeritve in se gibati v kontinuirani liniji. Kar je bilo treba pokazati in je tudi bilo pokazano, sta možnost in nujnost primerjave obeh prostorov in iz njune primerjave izvedenih odločitev.

28.

Še pripomba k stalnosti in kontinuiteti tu nakazane usmeritve krščanskega političnega odločanja in delovanja: nismo argumentirali izhajajoč iz neke koncepcije naravnega prava, ampak iz evangelija. Ni pa mogoče zanikati, da smo se pri naštetih primerih večkrat srečali in ujeli s stališči, ki so bila utemeljena tudi že *naravnopravno*. Kdor se je tu in tam spomnil na *Rousseauja* in se tega veselil, mu privoščimo. Ni se nam treba sramovati te soseščine. Saj smo videli: zaradi Božje odredbe o državi je povsem mogoče, da pride na njenem področju do stvarno pravih teoretičnih in praktičnih spoznanj in odločitev, pa čeprav bi zaradi motnih virov, iz katerih izhajajo, smeli pričakovati le zablode in napačne korake. Če bi se mi v rezultatih zares ujeli z naravno pravno

utemeljenimi tezami, bi bilo to le potrditev, da je tudi *polis* v Jezusovem kraljestvu, tudi če njegovi nosilci tega ne vedo ali nočejo vedeti in zato tega vedenja tudi ne zmorejo uporabiti. Kako bi bilo nemogoče, da lahko kljub svoji slepoti pridejo do stvarno pravih uvidov in so večkrat do njih tudi prišli? Poganska skupnost državljanov živi od tega, da je tako vodenje slepih vedno znova omogočilo njen obstoj in funkcije. Skupnost kristjanov pa ji zato še posebej ne more in ne sme odreči svojega stvarno utemeljenega, dobro opredeljenega in ustreznega uvida.

29.

Še ena pripomba k stalnosti in kontinuiteti te usmeritve in linije. Z zadovoljstvom lahko opazimo, da kaže krščanska usmeritev izrazi-to nagnjenost k strani, ki se jo običajno in splošno rado označuje kot »demokratska« država. Tudi v tem primeru se bomo sicer varovali, da bi prezrli očitna dejstva. »Demokracija« v katerem koli od tehničnih smislov pojma (švicarska, ameriška, francoska itd.) sicer gotovo ni nujna ureditev prave države v krščanskem smislu. Prava država je s primerjalnih vidikov lahko tudi monarhija ali aristokratska ureditev, včasih celo diktatura. Obratno tudi nobena demokracija ni imuna pred tem, da bi v mnogih ali celo v vseh primerjalnih točkah odpovedala, se skvarila, zdrsnila ne le v anarhijo, ampak celo v tiranijo in postala neprav(ičn) a država. Moramo tudi priznati, da je beseda in pojem »demokracija« (»vladavina ljudstva«) nemočno sredstvo za to, da bi vsaj približno opisali, za kaj vse gre po krščanskem uvidu pri skupnosti državljanov, ki se je oblikovala in ki obstoji v skladu z Božjo odredbo. Vseeno pa zato ne smemo prezreti, da je krščansko politično razlikovanje presojanje, izbira in zavzemanje, nagnjeno k ureditvi države, h kateri tako imenovana demokracija bolj ali manj resno in razločno vsaj teži, če je že ni uresničila. Če vse to upoštevamo, moramo reči: močnejše teži k taki kot katerikoli drugi. Obstaja skratka afiniteta med skupnostjo kristjanov in državljansko skupnostjo *svobodnih* ljudstev.

30.

Za konec še o vprašanju praktičnega *uresničevanja* krščansko-političnih odločitev.

Verjetno pri tem najprej pomislimo na ustanavljanje in delovanje posebne krščanske politične stranke. Po tem sredstvu so že davno segli na Holandskem, potem tudi v Švici (*Evangelische Volkspartei*), v naših dneh pa posebej v Franciji (MRP – *Mouvement républicain populaire*) in Nemčiji (CDU – *Christlich Demokratische Union*). Na evangeličanski strani so imeli za možno in priporočljivo, da se pri tem združijo z zainteresiranimi rimskokatoliškimi sodržavljani. Stranke pa so že sicer eden najbolj spornih pojavov našega političnega življenja, nikakor niso njegove konstitutivne sestavine, morda prej bolezenske, vsekakor pa so le sekundarni pojav. Ali je skupnosti kristjanov prav svetovano, ko naj bi za izpolnjevanje svoje soodgovornosti v skupnosti državljanov še za eno povečala njihovo število? Ali je s krščanskega vidika v državi še neka druga »stranka« – ali ni to prav krščanska skupnost, s svojim sicer posebnim smislom in nalogo nasproti celoti? In ali je lahko s krščanskega vidika politični ustreznik cerkve v državi (če naj ima obliko stranke) kaj drugega – ne ustrašite se preveč! – kot edina, vse druge izključujoča državna partija, katere program mora biti identičen s široko razumljivimi nalogami države (z izključitvijo vseh posebnih idej in posebnih interesov)? Kako naj obstaja posebna krščanska stranka poleg drugih? Stranka, ki ji pripadajo nekateri kristjani, drugi pa ne – stranka, ki ji stojijo nasproti druge, nekrščanske stranke (s strani krščanske stranke teoretično in praktično priznane kot legitimne v svoji nekrščanskosti). Kot da skupnost kristjanov ne bi morala zavezati z enako skrajno resnostjo vseh svojih udov, da se držijo lastne politične usmeritve in kot da bi smela z združevanjem vseh domnevnih kristjanov v eno stranko naproti nekristjanom znotraj državljske skupnosti slednjim naravnost dovoljevati, da se prav tako združijo in utrdijo za uveljavljanje svoje, krščanski ravno nasprotno, usmeritve.

Skupnost kristjanov mora – nasprotno – biti za to, da se kristjani v političnem prostoru ravno ne bi posebej združevali, saj gre za prostor, v katerem si prizadevajo, da bi vsi ljudje slišali krščansko sporočilo in iz njega izhajajoče odločitve. Kazali in obnašali naj bi se kot tisti, ki – vtem ko hodijo po lastni poti – niso proti nikomur, ampak so za vse, za skupno stvar vse skupnosti državljanov. V političnem prostoru skupnost kristjanov svoje krščanskosti, svojega poslanstva, ne more narediti

vidnega neposredno, temveč le v zrcalu svojih političnih odločitev; teh odločitev pa ne more prepričljivo predstaviti in uveljaviti s tem, da jih krščansko utemeljuje, temveč le s tem, da so politično boljše, dejansko bolj blagodejne za ohranjanje in izgraditev skupnosti. So lahko le pričevanje in kot tako delujejo. Toda sam naslov in pretenzija, da bi to bile, jih še ne napravi za take! Ali ni neizogibno, da postane krščanski stranki prav krščansko ime – ki ga v političnem prostoru sploh ne more uporabiti – obremenitev, nekakšna zadrega in nadloga? In ali se ne bo nujno zgodilo, da ga bo s cilji in sredstvi, ki jih kot stranka zavoljo udarnosti v političnem boju potrebuje, naravnost zatajila, vsekakor pa prej zatemnila kot osvetlila. Ker ji gre za doseganje politične večine in pozicije moči, potrebuje propagando, pritegovanje nekrščanskih ali sumljivo krščanskih sopotnikov ali celo voditeljev, kompromise in koalicije z »nekrščanskimi« strankami itd. Ali ne bo ta stranka prav s svojim krščanstvom neizogibno kompromitirala krščansko skupnost in njeno poslanstvo? V političnem prostoru lahko kristjani s svojim krščanstvom nastopajo le *anonimno*; le če bi se politično bojevali za koristi cerkve, bi lahko prebili to anonimnost in potem prav s tem zelo nekrščanskim bojem zares šele onečastili krščansko ime. Na prava politična vprašanja, ki zadevajo izgradnjo državljanske skupnosti kot take, lahko odgovarjajo le v obliki odločitev, ki so po obliki in vsebini take, da jih lahko vzamejo za svoje tudi drugi državljani, ne glede na svojo veroizpoved. Kako pa lahko v takih okoliščinah sploh pride do združevanja kristjanov v politični stranki? Stvar je mogoča le – in že sicer sumljiva zveza evangeličanov in katoličanov v francoski MRP in nemški CDU, kaže, da je tudi uspešna le tam – kjer je Božje kraljestvo razumljeno kot naravnopravno utemeljeni najvišji človeški cilj, tam, kjer je poleg evangelija v politični sferi postavljen zakon, ki je navidezno krščanski, v resnici pa zlepljen iz humanega svetovnega nazora in morale. Če ga reprezentira krščanska politična stranka, potem krščansko občestvo ne more biti politična sol skupnosti državljanov, čeprav bi moralo biti prav to.

31.

Možnost, da izpolni to dolžnost ima skupnost kristjanov prav s tem, kar je njeno posebno poslanstvo: z oznanjanjem celovitega *evangelija*

o Božji milosti – ki je kot taka opravičenje celotnega, tudi političnega človeka. Ta evangelij, katerega vsebina je Kristus in njegovo še skrito kraljestvo, ki se bo razodelo, je od vsega začetka [von Haus aus] političen; in če je pri pridigi, pouku in pastoralni oznanjan s pravilno razlago *Svetega pisma* in pravilnim nagovorom dejanskih ljudi (kristjanov in nekristjanov) – je nujno tudi preroško-političen. Kjer se skupnost kristjanov zbira k službi temu evangeliju, pride pri direktnem ali indirektnem osvetljevanju političnih vprašanj nujno do eksplikacije in aplikacije v vseh omenjenih točkah primerjanja in odločanja in to v nezamenljivi smeri in liniji. Vprašanje, ali se to dogaja, je namenjeno tudi našim pridigarjem, a ne le njim. Ni dobro znamenje, če se skupnost izogiba ali celo boji politične pridige – kot da bi bila nepolitična pridiga sploh mogoča, kot da kot taka ne bi delovala vsaka, kot da krščanska skupnost ni sol in luč zemlje! Občestvo, ki se zaveda svoje politične odgovornosti, bo hotelo in zahtevalo, da je pridiga politična, razumelo jo bo politično tudi, če v njej ne bo nobene politične besede. Občestvo mora skrbeti le za to, da se bo dejansko oznanjal celoten evangelij. S tem bo bogato poskrbljeno tudi za blagodejno krščansko-politično vznemirjanje celotne državljanske skupnosti.

32.

Skupnost kristjanov deluje v smislu in v mejah svoje naloge in svoje pristojnosti tudi, ko se s svojimi prezbiterjalnimi, sinodalnimi organi priglašča k besedi ob pomembnih situacijah političnega življenja s *posebnimi vlogami* pristojnim uradom ali *izjavami* za javnost. Da bi bila slišana, bo take situacije skrbno izbrala in svoje besede pri tem izrekala hkrati zelo premišljeno in zelo jasno. Ne bo smela ustvarjati vtisa, da se zbudi iz spanja svojega sicer nepolitičnega bivanja le, ko gre zopet enkrat za vprašanje iger na srečo, ali zlorabe alkohola, ali nespoštovanje nedelje in podobna »religiozno-moralna« vprašanja, ki so v zaresnem političnem življenju povsem obrobna. Pazila bo tudi, da se s svojimi stališči ne bo pojavila prepozno, se pravi šele, ko zavzemanje stališča ne bo pomenilo več nobenega tveganja, a tudi ne bo imelo več nobenega vpliva. Predvsem pa bo pazila, da ne bo vedno znova potrjevala podobe cerkve kot zastopnice nekega razredno pogojenega svetovnega nazora

in morale, ki jo zvesti privrženci tega nazora in morale že sicer vedno bolj utrjujejo in izzivajo zmajevanje z glavo pri tistih, ki v tem nazoru in morali nikakor ne morejo prepoznati večnega zakona. To velja tudi za krščansko *novinarstvo in pisateljstvo*, pa naj bo podprto s cerkveno avtoriteto ali ne. Paziti mora, da pošteno prispeva k služenju državljski skupnosti, da je v službi vsem ljudem namenjenega evangelija, ne pa v službi kakršne koli krščanske čudaškosti.

33.

Morda je največji prispevek krščanske skupnosti k izgradnji skupnosti državljanov v tem, da teoretsko in praktično oblikuje svoj način obstoja, svoje ustanove in ureditev tako, da (neposredno in zavestno zbrana okrog skupnega središča) lahko predstavlja notranji krog znotraj širšega, zunanjega. Prava država mora imeti v pravi cerkvi svoj prapodobo in vzgled. Cerkev *obstaja eksemplarično*, to pomeni tako, da je že sam njen obstoj in način njenega obstoja vir in moč za ohranjanje države. Njene pridige in razglašanje evangelija bi bile zaman, če ne bi že način njenega obstoja, njena ustava in ureditev, njena vlada in uprava, praktično pričevali, da se vsaj tu, v tem ožjem krogu, razmišlja in deluje, izhajajoč iz evangelija, da se tu dejansko in zavestno zbira okrog skupnega središča in usmerja k njemu. Kako naj svet veruje sporočilu o Kralju in njegovem kraljestvu, če pa cerkev s svojim dejanjem in obnašanjem morda daje na znanje, da ga še sama v svoji notranji politiki ne misli upoštevati. Kako naj pride do reformacije ljudstva, če pa vrabci na strehi čivkajo, da se v cerkvi dogaja samo restavracija ali celo ta ne? Med omenjenimi teološko-političnimi točkami presojanja in odločanja je le malo takih, ki ne bi zaslužile, da se jih upošteva in neguje v življenju in izgradnji cerkve. Kakšna neumnost, če se hoče na primer v deželi in ljudstvu, ki se mora danes naučiti elementarnega prava, svobode, odgovornosti, enakosti, temeljnih elementov demokracije, prav cerkev obnašati še bolj hierarhično, še bolj birokratsko, tako da postaja zavetišče, celo trdnjava nacionalizma, v situaciji, ko bi se prav ona lahko predstavljala kot splošna/ekumenska cerkev in s tem pomagala tudi nemški politiki, da izide iz stare ožine. Skupnost kristjanov ne sme pozabiti: prav v skupnosti državljanov najbolj nedvoumno govori s tem, kar *je*.

34.

Če krščanska skupnost zares obstaja kot krščanska, potem ne potrebuje krščanske stranke. S svojimi besedami in obstojem bo ne le opravljala vse funkcije, ki naj bi jih opravljala nesrečna stranka: ne bo tudi manjkalo posameznih *kristjanov*, ki bodo v anonimnosti – v kateri v političnem prostoru edinole lahko nastopajo – dejavni v smislu krščanske usmeritve in s tem nepretenciozno pričali za blagodejnost Kristusovega sporočila. Ugledni ne bodo kot »dobri pobožni ljudje«, ampak enostavno zato, ker znajo s svojega posebnega mesta bolje kot drugi (po)iskati tisto, kar je najboljše za *polis*. Skupnosti državljanov ne pomaga sama navzočnost in sodelovanje »krščanskih osebnosti«. Pomislimo še enkrat na Bismarcka. Vzemimo, da je bil res taka »krščanska osebnost« kot ga opisujejo legende – kaj je to spremenilo na usodni usmeritvi njegove politike? Kaj je to pomagalo ubogi Nemčiji? V političnem prostoru lahko kristjani pomagajo le s tem, da vedno znova spodbujajo skupnost državljanov v krščansko smer in da ji na krščanski liniji dajo svobodo gibanja. Naj se ne reče, da jih je premalo in da kot posamezniki ne morejo ničesar storiti! Kaj vse je zmožel in zmore že posameznik, ki je ves pri stvari! In tudi pri tej stvari kristjani niso vprašani, kaj zmorejo storiti, ampak k čemu so spodbujeni in pozvani po Božji milosti. Kaj zato, če so le posamezniki in če so – ko že imamo stranke – v različnih strankah, tudi v eni od različnih »nekrščanskih« strank. Strankarske programe, strankarsko disciplino, strankarske zmage in poraze bodo jemali tako resno ali tako humoristično kot zaslužijo. V vsaki stranki bodo proti stranki, za celoto – in prav s tem bodo politični ljudje v izvornem smislu. Tako bodo na različnih krajih (med seboj poznani ali ne, povezani ali ne preko meja strank) dejansko drug poleg drugega – zdaj drug ob drugem tudi kot državljani: na enak način bodo razlikovali in presojali in tako izbirali ter se zavzemali za eno, ne za različno. Krščansko občestvo daje državljanškemu občestvu take kristjane, take državljane, take v primarnem smislu politične ljudi! Z njimi, z njihovim obstojem, uresničuje svojo politično soodgovornost tudi na najbolj neposreden način.

35.

Večkrat navedeni peti stavek *Barmenske teološke izjave* naj bo v tej zvezi še enkrat priklican v spomin.⁵ Menim, da sem temo skupnosti kristjanov in skupnosti državljanov obravnaval v smislu tega stavka in torej v smislu Izpovedujoče cerkve v Nemčiji. Marsikaj bi bilo drugače zapisano, če bi ona sama tej sestavini Izjave pravočasno namenila večjo pozornost. Toda ne more biti prepozno, če smo se danes, z novo izkušnjo, poglobljeno in z večjo resnostjo vrnili k njej.

*Iz nemščine prevedla Marko Kerševan in Nenad Vitorović
Vstavki v oglatih oklepajih [...] so prevajalčevi*

VIR

Barth, Karl. 1946. *Christengemeinde und Bürgergemeinde*. München: Kaiser Verlag.

5 Glej opombo 3. (Op. prev.)